

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93, 87-100 Toruń, tel. 0048566522186
e-mail: sekretariat@zawacka.pl www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127 KRS 0000041692

adres:
ul.
30-016 Lublin

ZW-2-AK
Okr. Lublin
Kom. Okr.

WÓJTOWSKA Zofia

zam. Dziemkowske

pn. "Tenka"

2469/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — WÓYTOWSKA Zofia
zob. Dziennik

I/1. Relacja ✓

2468/WSK

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne... —

IV. Korespondencja

1. Z FARAK ✓

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie ✓

1/1 RELACJA WŁAŚCIWA

1. Relacje własne, 2. Wójtownike, VIII/IX 2000, mpn, ony, k 2. s. 1-2

Opracowano w sierpniu 2000 r.

Relacja

Wójtowska Zofia, od 1949 r. Dzierzkowska po mężu.

Pseudonim: „Terka”

Ur. 10. 04. 1923 r. w Lublinie, córka Wiktora i Józefy Wójtowskich – pochodzenie robotnicze

Obecny adres: ul. 20-016 Lublin

telefon domowy:

Wykształcenie średnie, zawód – księgowa, w młodości przynależność do ZHP.

Do ~~początku~~ 1939 r. zamieszkała w Lublinie przy ul. Krakowskie Przedmieście 1 z rodziną: rodzice i czworo dzieci. 09. 09. 1939 r. w czasie bombardowania miasta przez Niemców zabita została moja Matka i 18-letni brat, reszta rodziny ciężko pokaleczona, mieszkanie kompletnie zniszczone. Zaistniała konieczność pracy zarobkowej, którą podjęłam w 1940 r. w prywatnym zakładzie instalacyjnym przy ul. 1-go Maja nr 43 w charakterze pracownicy biurowej. I tam zostałam wciągnięta do pracy konspiracyjnej poprzez Z. W. Z. i dalej w Armii Krajowej. Byłam łączniczką Wojskowej Służby Kobiet w szefostwie Łączności V/O przy Komendzie Okręgu A. K. Lublin. Szefem V/O od ok. 1942 r. był Mieczysław Komarski p.s. „Wojciech”. Jego zastępcami byli: Leon Rembarz p. s. „Dołęga” i Roman Szyszkowski – Zagórski p. s. „Wilhelm”. Prowadzona była praca w łączności radiowej i telefonicznej. Przeszłam przeszkolenie w zespołach W. S. K.: ogólnie wojskowe, sanitarne i łączności. Później jeszcze pracowałam jako szyfrantka przy Komendzie Okręgu i radiostacji. Zakład gdzie pracowałam jednocześnie był najważniejszym punktem kontaktowym dla V/O i innych oddziałów Kom. Okr. Tędy szedł kolportaż prasy podziemnej, przyjmowanie i wysyłanie meldunków z kancelarii Komendanta Okręgu, tu przynoszono broń, materiały szkoleniowe łączności, sprzęt radio- i telefoniczny, aparaty łącznościowe ze zrzutów itd. Wszystko to działo się przy moim czynnym udziale. W 1942 r. rozpoczęto produkcję granatów ręcznych, do których ja sporządzałam spłonki do zapalników.

Jednocześnie z pracami łączności wykonywałam prace dla komórki „Opus” – pomoc dla więźniów, którym kierowała Irena Antoszevska p. s. „Danuta”. Było to sporządzanie paczek żywnościowych dla więźniów i dostarczanie zapomóg pieniężnych rodzinom.

I/1/2

W drugim półroczu 1943 r. został zorganizowany terenowy, partyzancki oddział radiołączności „Pajak” pod bezpośrednim dowództwem „Dołęgi”. W lipcu 1944 r. uczestniczyłam w specjalnym szkoleniu łącznościowym grupy dziewcząt z Szarych Szeregów (ok. 30 osób) przy tej radiostacji. Brałam też udział w akcjach bojowych przeciwko uciekającej armii niemieckiej. W oddziale pozostałam aż do momentu jego całkowitej likwidacji. Po powrocie do Lublina już dorywczo pomagałam likwidować sprzęt i sprawy łączności. Jednocześnie zaczęłam naukę w gimnazjum. Niestety, 7 X 1944 r. zostałam aresztowana wraz z siostrą, którą dosyć szybko zwolniono. Ja przeszłam na Zamku całą gehennę przesłuchań i okropnych warunków. 9 I 1945 r. na sądzie „kapturowym” otrzymałam wyrok 5 lat więzienia i utratę praw. Następnie w maju 1945 r. wywieziono wszystkie więźniarki polityczne po wyrokach (również bardzo dużo więźniów) do Wronek. Warunki bytowe trochę były lepsze niż na Zamku, ale rozpacz pozostała. I wreszcie w końcu lata 1945 r. ogłoszono pierwszą amnestię, po której część więźniów (między nimi i ja) wróciła do domów. Po powrocie ponownie zaczęłam uczęszczać do gimnazjum i maturę uzyskałam w 1947 r. Później praca, zamążpójście, dzieci i szara rzeczywistość. Aż do 1956 r. nigdy nikomu, ani prywatnie, ani w miejscu pracy, nie mogłam powiedzieć, ani umieszczać w licznych wówczas ankietach personalnych, że byłam karana i siedziałam w więzieniach.

Obecnie jestem wdową, emerytką, inwalidą I gr. zdrowia ogólnego i III gr. inwalidztwa wojennego.

Zostałam odznaczona „Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami”. Ponadto otrzymałam: „Krzyż Armii Krajowej”, „Krzyż Więźnia Politycznego”, odznakę „Akcji Burza” oraz „Weterana Walk o Niepodległość”. Od 1994 r. mam stopień sierżanta.

Zofia Wójtowska – Dzierzkowska

Opracowano 18 IX 2000 r.

10/1 KORESPONDENCA 2 FAPAK

(2000-2002) K.8

IV/1

Zofia Dzierzkowska

20-016 Lublin

Wpłynęło dnia ^{KRZ} 3.10.
Ldz. 2861 / WSK / 2000

Memoriał Generał Marii Witek
przy Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej”
Toruń

Zgodnie z apelem Memoriału przesyłam swoją relację z konspiracyjnej pracy w Wojskowej Służbie Kobiet – Szefostwo Łączności V/O przy Komendzie Okręgu A. K. Lublin w okresie II wojny światowej.

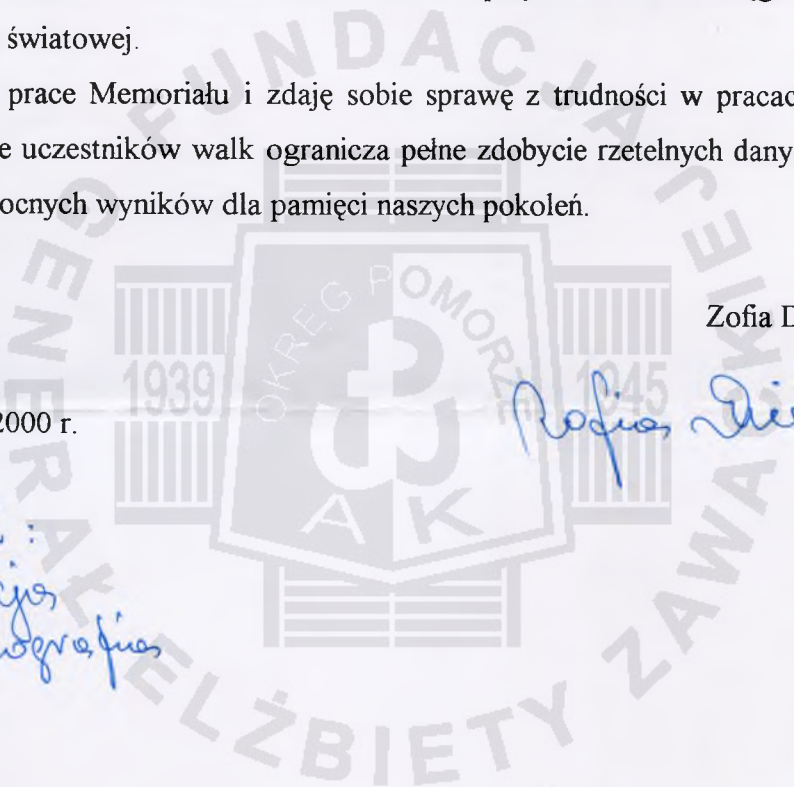
Podziwiam prace Memoriału i zdaję sobie sprawę z trudności w pracach. Odległość czasu, rozproszenie uczestników walk ogranicza pełne zdobycie rzetelnych danych o tamtych czasach. Życzę owocnych wyników dla pamięci naszych pokoleń.

Zofia Dzierzkowska

Lublin, dn. 18 IX 2000 r.

Zofia Dzierzkowska

*Redagowała:
relacja
i fotografie*

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

IV/2

Toruń 9 II 2001r.

Pani Zofia Dzierzkowska

ul.

20-016 Lublin

1.dz.260 WSK 2001

Szanowna Pani,

Dziękuję bardzo za przesłaną relację i zdjęcie. Cieszę się, że pozytywnie odpowiedziała Pani na nasz apel. Na podstawie tych materiałów założyłam teczkę osobową na Pani nazwisko o numerze inwentarzowym 2469/WSK. Z wielkim zainteresowaniem przeczytałam Pani relację i w związku z tym chciałam prosić o uzupełnienie kilku informacji. Są to w większości szczegóły m.in. nazwisko panieńskie matki, dane środowiskowe przedwojenne itp. Załączam schemat relacji WSK, który mam nadzieję będzie dla Pani pomocny.

Szanowna Pani jeszcze raz podkreślam jak bardzo cieszę się z Pani listu. Każdy kontakt z kobietami walczącymi w czasie II wojny światowej, każda nowa relacja będąca świadectwem historii jest dla nas bardzo cenna. Pani działalność konspiracyjna była bardzo bogata, zapewne stykała się Pani z wieloma kobietami, które tak jak Pani narażały życie działając w konspiracji. Czy nie zechciałaby Pani pomóc nam w ocaleniu pamięci o tych kobietach? Może napisałaby Pani to co o nich pamięta? Zapewne niektóre z tych pań jeszcze żyją. Jeżeli ma Pani z nimi kontakt to może namówiłaby Pani je do napisania własnych relacji? Wszelkie nowe informacje są dla nas bardzo cenne.

Załączam do listu informacje na temat działalności Fundacji, Memoriału General Marii Wittek i kilka schematów relacji WSK, może okażą się pomocne. Przesyłam serdeczne życzenia i wyrażam nadzieję, że znajdzie Pani czas na odpowiedź.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp
mgr Dorota Kromp

Dokumentalistka Archiwum WSK

Wpłynęło dnia 23.03
L.dz. 429 NSK 2001
D.O.
IV13

Zofia Dzierzkowska

Memoriał
Gen. Marii Wittek
Archiwum WSK

20-016 Lublin

Po otrzymaniu od p. mgr D. Kromp potwierdzenia odbioru mojej relacji z pracy konspiracyjnej podaję w załączeniu dodatkowe potrzebne informacje. Miło mi, że moja relacja została tak pozytywnie oceniona i przyjęta. Jeśli chodzi o oddźwięk wśród współuczestniczek prac konspiracyjnych czy koleżanek niedoli więziennej, to dosyć trudno to idzie. Najważniejsza sprawa, że to już tyle lat upłynęło i - niestety- bardzo nas mało zostało z tamtego okresu. Wiele odeszło na „wieczną wartę”, inni rozjechali się po świecie, a jeszcze są i takie kobiety, które już nie chcą i nie potrafią wracać pamięcią do młodych przecież lat. Rozprowadzam nadesłane mi materiały i ankiety i myślę, że będzie jakiś oddźwięk, ale ludzie się mobilizują powoli, a z kolei czas jakoś szybko ucieka i wszystko nam idzie nie tak sprawnie, jak powinno. W załączeniu przesyłam fotografię i krótką biografię wygłoszoną na pogrzebie ś.p. Eugenii Wachowskiej ps. „Emilia”. Była to znana i ceniona w lubelskiej konspiracji osoba, ale niestety nie można było ani wcześniej, ani po śmierci zdobyć więcej materiałów. To samo dotyczy osoby ś.p. dr Wandy Stefaniak ps. „Wika”.

Moje dodatkowe dane do teczki osobowej nr inwent. 2469/WSK: nazwisko panieńskie matki - Gnieduła. Przed wojną do 1939 roku mieszkałam z rodzicami w Lublinie przy ul. Krakowskie Przedmieście 1. Ojciec mój był zakrystianem przy kościele Świętego Ducha w Lublinie. Mama prowadziła dom z czwórką dzieci. Dnia 9 września 1939 roku mieszkanie nasze zostało zbombardowane. Śmierć ponieśli moja matka i 18-letni brat, młodsza siostra została ciężko ranna. Po tych przeżyciach psychicznych i fizycznych trudno było nam żyć w okupacji. Ja jako 16-letnia dziewczyna musiałam zacząć pracować. W miejscu pracy wciągnęłam się w działalność konspiracyjną i tak aż do 1944 roku.

Dalej - rok więzienia, później ukończenie szkoły średniej, znowu praca zarobkowa, zamążpójście, dzieci i ciężka rzeczywistość PRL-u. Obecnie jestem wdową, inwalidą I grupy zdrowia ogólnego i III grupy inwalidztwa wojennego. Z córkami i wnukami jesteśmy dobrą rodziną.

Kończąc wyrażam podziw dla Pań z Memoriału, doceniam i jednocześnie dziękuję za trudną, a tak przecież potrzebna działalność dla naszej polskiej historii.

Życzę zadowolenia z osiągniętych wyników pracy i śle wyrazy życzliwości.

Zofia Dzierzkowska

W adresem przesyłam również osadki
lubelski Biuletynu Konspiracyjny.
Myślę, że sylwetki zmarłych uczestników
leż powinny znaleźć się w archiwach Memoriału.

Lublin, dn. 19. III. 2001, również rebojca Heleny Skoczylas.

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

Toruń 20 IV 2001 r.

Pani Zofia Dzierzkowska

Koniec
1.dz.2030 WSK 2001

20-016 Lublin

Szanowna Pani,

Dziękuję za list, Biuletyn Informacyjny a także cenne materiały na temat śp. Eugenii Wachowskiej i p. Heleny Skoczylas-Szkutnik. Przepraszam, że dopiero teraz odpisuję, ale przed świętami wszyscy byliśmy zaangażowani w wysyłkę Biuletynu i nie starczało nam czasu na inne obowiązki. Na podstawie przesłanych przez Panią materiałów założyłam dwie teczki osobowe o nr inw. 2560/WSK i 2561/WSK. Śp. E. Wachowska figurowała już w naszej kartotece, ale dopiero dzięki Pani informacjom wiemy, że niestety nie żyje. Natomiast o p. H. Skoczylas-Szkutnik nie posiadaliśmy do tej pory żadnych informacji, a przecież jej działalność konspiracyjna, których konsekwencją było aresztowanie i straszne przeżycia w więzieniu ubeckim zasługują na upamiętnienie. Napiszę do niej i powiadomię o założeniu teczki na jej nazwisko. Cieszę się, że zechciała Pani opracować relację p. Skoczylas-Szkutnik. Niestety wiele kobiet-żołnierzy umiera nie pozostawiając żadnych śladów swej wojennej działalności, tym bardziej cieszymy się i doceniamy pracę osób takich jak Pani, które pomagają nam temu przeciwdziałać. Mam nadzieję, że zechce Pani dalej z nami współpracować w tej sprawie. Podkreślam, że każda nawet najmniejsza informacja o kobietach-żołnierzach jest dla nas bardzo cenna.

Szanowna Pani czy nie zechciałaby Pani zostać członkiem Memoriału General Marii Wittek? Bardzo zależy nam na pomocy osób, które tak jak Pani widzą potrzebę i cel w upamiętnianiu losów kobiet-żołnierzy II wojny światowej. Przesyłam Komunikat nr 11 wraz ze Zgłoszeniem do Memoriału. Załączam serdeczne pozdrowienia i liczę na dalszą współpracę z nami.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp
mgr Dorota Kromp

Dokumentalistka Archiwum WSK

NA
KTÓRY LIST
JEST TO ODPOWIEDZ
2. D. .... ?
G.G.

Z. Dzienkowska

IV 15

20-016 dublin

WR
20.X.

Fundacja "Archiwum Pomorskie AH"
w Toruniu

Wpłynęło dnia
Licz. 40/3 481009
R. W.

W natężeniu prężym zgłoszeniu na udział
w XI Sesji Naukowej - jako zwrot.

Dziękuję za miłe zaproszenie, ale niestety nie
mogę z niego skorzystać. Jestem inwalidą i
wiek mój i styż stan zdrowia nie pozwala mi
na żadne podróże.

Życzę owocnych obrad Sesji i serdecznie
pozdrowienia wszystkim członkom i organizatorom

Prof. Dzienkowska

dublin, dn. 24. X. 01.

IV/6

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

Toruń 22 XI 2001 r.

1.dz.4230 WSK 2001

Pani Zofia Dzierzkowska
ul.
20-016 Lublin

Szanowna Pani,

Dziękuję za list. Żałuję, że nie mogła Pani uczestniczyć w naszej Sesji. Miałam nadzieję Panią poznać i osobiście podziękować za tak cenną współpracę. Niedawno nawiązała z nami kontakt p. Franciszka Maliżewska, która uczyniła to dzięki Pani namowom. Cieszę się, że wspiera Pani naszą działalność. Jeśli posiada Pani więcej wiadomości o kobietach-żołnierzach, ich adresy, to proszę o przesłanie do nas.

Ponownie zachęcam do przystąpienia do Koła Przyjaciół Memoriału General Marii Wittek. Załączam serdeczne pozdrowienia i życzenia zdrowia.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp
Dorota Kromp

Dokumentalistka Archiwum WSK

odp. me
c.dz. 4013 WSK 01

IV/7

Zofia Dzierzkowska
Lublin, 8.02.2002 r.

Lublin, 8.02.2002 r.

20-016 Lublin

Wzięto dnia 12.02.
Ldz. 520 KSK 2002
D.O.

Memoriał
Gen. Marii Wittek
Pani Dorota Kromp

Stosownie do Pani prośby w piśmie skierowanym do mnie dn.22.X.2001 r. starałam się w dalszym ciągu o pozyskanie dla archiwum Memoriału nowych nazwisk.

Nie bardzo owocna to praca, jak już pisałam, bo coraz bardziej ubywa nam kobiet z tamtych lat albo są już sterane życiem i często chorobami i nie są zainteresowane, chociaż powinny, tamtym minionym okresem. Niestety, i moje zdrowie i siły też już nie są takie jak kiedyś, a nawet jeszcze niedawno, były.

Myślę, że słowa Pani oraz materiały informacyjne skierowane bezpośrednio do osób, które podają, odniosą pozytywny skutek, czego serdecznie życzę.

1. Dawna i obecna działaczka Batalionów Chłopskich na Lubelszczyźnie

Romana Baranowa
ul.
Lublin – LSM

3
Zmierzony
Polska 27 11 02
1939 1945

2. Były żołnierz Armii Krajowej z terenu Lublina, więzień okresu stalinowskiego

Janina Brusznicka
ul.
03-922 Warszawa

napis -
Sob!

3. Były żołnierz Armii Krajowej z terenu Lublina

Wiesława Sobieraj
ul.
41-902 Bytom

Z ogromnym szacunkiem

Zofia Dzierzkowska

+ informacje o
śmierci
Heleny Skoczył

FUNDACJA
Archiwum Pomorskie Armii Krajowej
ul. W. Garbary 2, tel. 85-22-186
87-100 TORUŃ

Toruń 25 II 2002 r.

Pani Zofia Dzierzkowska

1.dz.651 WSK

20-016 Lublin

Szanowna Pani,

Dziękuję za odpowiedź na mój list i za podanie adresów trzech kobiet-żołnierzy. Nie posiadaliśmy do tej pory w naszym Archiwum żadnych informacji o nich, tym bardziej są to dla nas cenne informacje. Wkrótce nawiążemy z nimi kontakt. Dziękuję także za informacje o śmierci Heleny Skoczylas. Wysłałam do niej list z zawiadomieniem o założeniu na jej nazwiskoteczki osobowej, niestety stało się to już po jej śmierci o czym nie wiedziałam. Mam tylko nadzieję że nie uraziłam uczuć rodziny.

Szanowna Pani, zwracam się również do Pani z inną prośbą. Jak Pani zapewne wie Fundacja „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej” funkcjonuje dzięki finansowemu wsparciu darczyńców. Cenna jest dla nas każda złotówka. Poszukujemy sponsorów, firm i instytucji, które byłyby gotowe wspomóc naszą działalność utrwalającą walkę żołnierzy AK na Pomorzu i kobiet-żołnierzy na wszystkich frontach II wojny światowej. Czy mogłaby Pani polecić nam ewentualnych sponsorów? Bardzo proszę o pomoc w tej sprawie.

Załączam serdeczne pozdrowienia i życzenia zdrowia.

Z wyrazami szacunku

D. Kw.

Dorota Kromp

Dokumentalistka Archiwum WSK

odp. me
l. dz. 520 WSK 02

T: 2469/WSK

AK
Okw-Lubek'm
100 n. Okw.

V. Nazwiskom karty informacyjne
k. 1

WOYTOWSKA - Łofie
sam. Dziękownke
p. "Terka"

2

T. 2469 / WSK

AK
Lublin

Wójtowicz Zofia - Wójtowska z KO
też miała sfera teraźniejsi KO
ps "Penetria"

1939 1945
OKRĘG POMORZE
AK
Lub. 603 / WSK / 98 / spisał met. J. 20-
skiego w Arch. Pom.
Kier. dr. T. Jasnowskiego - Temat sprawy organizacyjnej
Mam im gen M Wittke - wuj Kubek
Febr '98

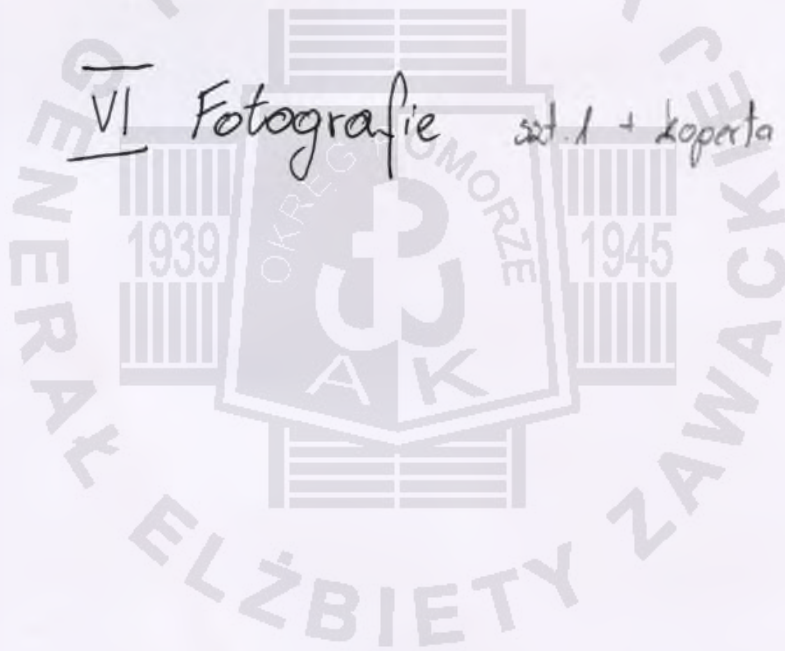

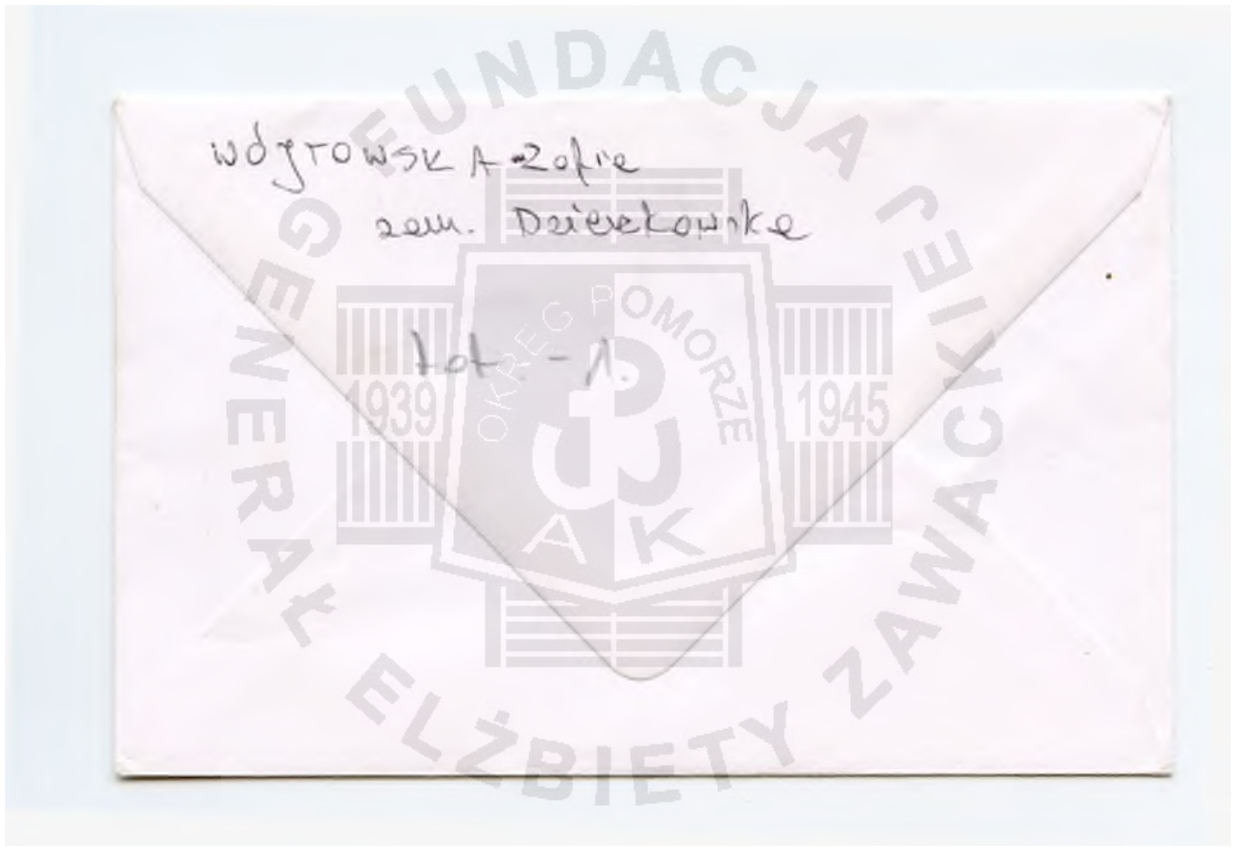
T. 2469 /WSK

ZWZ - AK
Okr. Lublin
Kom. Okr.

WÓJTOWSKA Żofia
zam. Dziekanowska
ps. "Terka"

VI Fotografie str. 1 + koperta

Wójtowska Zofia

